

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ІМ. Ю. М. ПОТЕБНІ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Інженерного навчально-наукового
інституту ім. Ю.М. Потебні

Н.Г. Метеленко
« 05 » « 09 » 2023

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
соціології та управління

Т.Ф. Бірюкова
« 05 » « 09 » 2023

**ФАНДРАЙЗИНГ МУНІЦИПАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ
ПРОЕКТІВ**
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
підготовки магістрів
очної (денної) та заочної форм здобуття освіти
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
освітньо-професійна програма «Публічне управління та адміністрування»

Укладачі: Ажажа М.А., д.держ.упр., професор кафедри управління та адміністрування

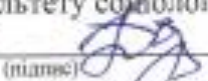
Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри філософії, публічного
управління та соціальної роботи

Протокол № 1 від « 31 » « 08 » 2023 р.
Завідувач кафедри філософії, публічного
управління та соціальної роботи

Т.І. Бутченко
(підпис)

Протокол № 1 від « 29 » « 08 » 2023 р.
Завідувач кафедри управління
та адміністрування

В.Г.Воронкова
(підпис)

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

О.В. Заїка
(підпис)

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від « 09 » « 09 » 2023 р.
Голова науково-методичної ради
факультету соціології та управління

Н.В. Горло
(підпис)

Протокол № 1 від « 30 » « 08 » 2023 р.
Голова науково-методичної ради
Інженерного навчально-наукового
інституту ім. Ю.М. Потебні

Т.А. Шарпова
(підпис)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна (денна) форма здобуття освіти	заочна (дистанційна) форма здобуття освіти
Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»	Кількість кредитів – 3	Вибіркова	
		Цикл загальної підготовки	
Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування	Загальна кількість годин – 90	Семестр:	
		3-й	3-й
Освітньо-професійні програми «Публічне управління та адміністрування»	Змістових модулів – 4	Лекції	
		12 год.	4 год.
		Практичні	
		10 год.	4 год.
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	Самостійна робота	
		68 год.	82 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Програма та тематичний план дисципліни орієнтовані на поглиблення здатності використовувати теоретичний та методичний інструментарій для діагностики і моделювання фінансового забезпечення публічного сектору економіки. Курс охоплює характеристику основ фандрайзингу, розгляд питань щодо організації фандрайзингової діяльності муніципальних інвестиційно-інноваційних проектів, вибору стратегії фандрайзингу, розробки та реалізації проектів у рамках фандрайзингу, вивчення зарубіжного досвіду фандрайзингової діяльності муніципальних інвестиційно-інноваційних проектів.

Оволодіння цим курсом повинно виробляти уміння відшукувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань у сфері публічних фінансів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання (компетентностей):**

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	Методи: Наочні методи (схеми, моделі, алгоритми).
ЗК02. Здатність працювати в команді, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, бути лідером, діяти соціально відповідально та свідомо	Словесні методи (лекція, пояснення, робота з підручником). Практичні методи (творчі завдання, контрольні, складання схем і алгоритмів).
ЗК03. Здатність розробляти та управляти проектами	Логічні методи (індуктивні, дедуктивні, створення проблемної ситуації).
ЗК05. Здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології	Проблемно-пошукові методи (репродуктивні). Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія, створення цікавих ситуацій).
СК01. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.	Методи: Дослідницький (самостійна робота, проекти). Наочні методи (схеми, моделі, алгоритми).

СК02. Здатність організувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери	Проблемно-пошукові методи (репродуктивні). Практичні методи (творчі завдання, контрольні, складання схем і алгоритмів). Логічні методи (індуктивні, дедуктивні, створення проблемної ситуації). Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія, створення цікавих ситуацій).
СК07. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, аналітичні довідки, пропозиції, доповіді, надавати експертну оцінку нормативно-правовим актам на різних рівнях публічного управління та адміністрування	
СК08. Здатність розробляти стратегічні документи розвитку соціально-економічних систем на вищому, центральному, регіональному, місцевому та організаційному рівнях	
СК09. Здатність здійснювати наукову та дослідницьку діяльність у сфері публічного управління та адміністрування	
СК11. Здатність розробляти і впроваджувати інноваційні проекти на різних рівнях публічного управління та адміністрування	
РН01. Знати теоретичні та прикладні засади вироблення й аналізу публічної політики, основ та технологій прийняття управлінських рішень	Методи контролю і самоконтролю (усний, письмовий, програмований, практичний). Контрольні заходи: Теоретичне тестування за змістовим модулем. Виконання письмових практичних, проблемно-орієнтованих завдань за змістовим модулем. Екзамен.
РН02. Розв'язувати складні задачі публічного управління та адміністрування, враховуючи вимоги законодавства, виявляти правові колізії та проблеми, розробляти проекти нормативно-правових актів для їх усунення	
РН13. Ініціювати, розробляти та організувати впровадження інноваційних проектів на різних рівнях публічного управління та адміністрування	

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліни, які пов'язані з викладанням курсу «Фандрайзинг муніципальних інвестиційно-інноваційних проектів»: «Публічне управління», «Правові засади публічного управління», «Територіальне управління та місцеве самоврядування», «Публічна служба».

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні засади фандрайзингу

Тема 1. Теоретичні засади фандрайзингу

Основні поняття фандрайзингу. Мета та завдання фандрайзингу в публічному секторі. Суб'єкти та об'єкти фандрайзингу. Теоретичні та організаційні засади фандрайзингу муніципальних інвестиційно-інноваційних проектів. Досвід та перспективи розвитку фандрайзингу. Оперативний та проектний фандрайзинг, внутрішній та зовнішній фандрайзинг. Міжнародна технічна допомога: зміст, механізми та форми надання. Основні напрями надання міжнародної технічної допомоги в Україні.

Змістовий модуль 2. Практичні аспекти фандрайзингової діяльності в публічному секторі

Тема 2. Особливості фондів та грантів у публічному секторі.

Визначення фонду. Види фондів в Україні. Зарубіжні фонди. Попереднє оцінювання фондів у публічному секторі, його критерії. Вибір фонду. Сутність поняття «грант». Класифікація грантів. Грантодавчі установи. Пошук гранту. Характеристика грантових конкурсів у публічному секторі. Інтернет-ресурси, інститути, наукові центри як інформаційні джерела на пошук грантів. Вибір стратегії фандрайзингу муніципальних інвестиційно-інноваційних проектів та звернення у публічному секторі. Перспективи розвитку фандрайзингу в Україні. Використання нових інструментів фандрайзингу. Можливі форми підтримки. Благодійні організації. Філантропія. Меценатство. Спонсорство. Інструменти фандрайзингу у публічному секторі.

Змістовий модуль 3. Методологічні аспекти фандрайзингової діяльності в публічному секторі

Тема 3. Методичні засади розробки муніципальних інвестиційно-інноваційних проектів у рамках фандрайзингу

Поняття проекту та його особливості. Взаємозв'язок між публічною політикою, стратегічним плануванням та управлінням проектами. Технології розробки та реалізації проекту. Передпроектна стадія. Визначення проблем і потреб. Визначення цільової групи проекту. Матриця оцінювання стейкхолдерів. Визначення шляхів розв'язання проблем. Територіальне співробітництво. Складові успішного партнерства.

Змістовий модуль 4. Фандрайзинг як метод мобілізації фінансових ресурсів

Тема 4. Складання та реалізація бюджету проекту. Види звітності.

Визначення методів та етапів досягнення мети і завдань проекту, очікуваних результатів. Концепція та карта проекту. Життєвий цикл проекту. Інтеграція проекту. Учасники й оточення проекту. Принципи формування проектної команди. Вибір показників роботи. Визначення ресурсів проекту та зацікавлених сторін. Логічна схема проекту. Часові рамки проекту. План реалізації.

Інструменти оцінки проектів: система SMART, NAOMIE, метод MoSCoW, Дерево проблем та Дерево цілей. Складання плану проекту. Діаграма Ганта. Оцінка ризиків.

Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години						Самостійна робота, год		Система накопичення балів		
		Усього годин		Лекційні заняття, год		Практичні заняття, год				Теор. зав-ня, к-ть балів	Практ. зав-ня, к-ть балів	Усього балів
		о/д ф.	з/в ф.	о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1	15	5,5	2	3	1	2,5	1	9,5	13	5	10	15
2	15	5,5	2	3	1	2,5	1	9,5	13	5	10	15
3	15	5,5	2	3	1	2,5	1	9,5	13	5	10	15
4	15	5,5	2	3	1	2,5	1	9,5	13	5	10	15
Усього за змістові модулі	60	22	8	12	4	10	4	38	52	20	40	60
Підсумковий семестровий контроль екзамен	30							30	30			40
Загалом		90						100				

5. Темі лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Теоретичні засади фандрайзингу	3	1
2	Особливості фондів та грантів у публічному секторі	3	1
3	Методичні засади розробки муніципальних інвестиційно-інноваційних проектів у рамках фандрайзингу	3	1
4	Складання та реалізація бюджету проекту. Види звітності	3	1
Разом		12	4

6. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість	
		о/д ф.	з/дист ф.
1	Теоретичні засади фандрайзингу	2,5	1
2	Особливості фондів та грантів у публічному секторі	2,5	1
3	Методичні засади розробки муніципальних інвестиційно-інноваційних проектів у рамках фандрайзингу	2,5	1
4	Складання та реалізація бюджету проекту. Види звітності	2,5	1
Разом		10	4

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Експрес-опитування студентів, навчальна дискусія	Основні поняття фандрайзингу. Мета та завдання фандрайзингу в публічному секторі. Суб'єкти та об'єкти фандрайзингу. Теоретичні та організаційні засади фандрайзингу муніципальних інвестиційно-інноваційних проєктів. Досвід та перспективи розвитку фандрайзингу. Оперативний та проєктний фандрайзинг, внутрішній та зовнішній фандрайзинг. Міжнародна технічна допомога: зміст, механізми та форми надання. Основні напрями надання міжнародної технічної допомоги в Україні.	Тестові питання оцінюються: правильно/неправильно. Кількість питань – 5. Правильна відповідь оцінюється у 1 бал.	5
	Практичне завдання №1	Практичні завдання завантажено на сайт системи Moodle ЗНУ	10 балів – повна змістова робота, висока аргументованість, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 8 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 4-6 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	10
Усього за ЗМ 1	2			15
2	Експрес-опитування студентів, навчальна	Визначення фонду. Види фондів в Україні. Зарубіжні фонди. Попереднє оцінювання фондів у	Тестові питання оцінюються: правильно/неправильно. Кількість питань – 5.	5

	дискусія	<p>публічному секторі, його критерії. Вибір фонду. Сутність поняття «грант». Класифікація грантів. Грантодавчі установи. Пошук гранту. Характеристика грантових конкурсів у публічному секторі. Інтернет-ресурси, інститути, наукові центри як інформаційні джерела на пошук грантів. Вибір стратегії фандрайзингу муніципальних інвестиційно-інноваційних проектів та звернення у публічному секторі. Перспективи розвитку фандрайзингу в Україні. Використання нових інструментів фандрайзингу. Можливі форми підтримки. Благодійні організації. Філантропія. Меценатство. Спонсорство. Інструменти фандрайзингу у публічному секторі.</p>	Правильна відповідь оцінюється у 1 бал.	
	Практичне завдання №2	Практичні завдання завантажено на сайт системи Moodle ЗНУ	<p>10 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 8 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 4-6 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу</p>	10
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2	<p>Поняття проекту та його особливості. Взаємозв'язок між публічною політикою, стратегічним плануванням та управлінням проектами. Технології розробки та реалізації проекту. Передпроектна стадія.</p>		15

		Визначення проблем і потреб. Визначення цільової групи проекту. Матриця оцінювання стейкхолдерів. Визначення шляхів розв'язання проблем. Територіальне співробітництво. Складові успішного партнерства.		
3	Експрес-опитування студентів, навчальна дискусія		Тестові питання оцінюються: правильно/неправильно. Кількість питань – 5. Правильна відповідь оцінюється у 1 бал.	5
	Практичне завдання №3	Практичні завдання завантажено на сайт системи Moodle ЗНУ	10 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 8 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 4-6 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	15
Усього за ЗМЗ контр. заходів	2			15
4	Експрес-опитування студентів, навчальна дискусія	Визначення методів та етапів досягнення мети і завдань проекту, очікуваних результатів. Концепція та карта проекту. Життєвий цикл проекту. Інтеграція проекту. Учасники й оточення проекту. Принципи формування проектної команди. Вибір показників роботи. Визначення ресурсів проекту та зацікавлених сторін. Логічна схема проекту. Часові рамки проекту. План	Тестові питання оцінюються: правильно/неправильно. Кількість питань – 5. Правильна відповідь оцінюється у 1 бал.	5

		реалізації. Інструменти оцінки проектів: система SMART, NAOMIE, метод MoSCoW, Дерево проблем та Дерево цілей. Складання плану проекту. Діаграма Ганта. Оцінка ризиків.		
	Практичне завдання №4	Практичні завдання завантажено на сайт системи Moodle ЗНУ	10 балів – повна змістовна робота, висока аргументованість, переконливе демонстрування володіння методологією дослідження; 8 балів – робота досить повна, але є деякі неточності, пов'язані з використанням методології дослідження; 4-6 бали – робота неповна, поверхневий виклад матеріалу, відсутність аналітичних висновків; 2 бал – короткий поверхневий виклад матеріалу	10
Усього за ЗМ контр. заходів	2			15
Усього за змістові модулі контр. заходів	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
Екзамен	Тестування	Питання для підготовки: див. питання до ЗМ 1–4 у таблиці 7. Тестування передбачає обмежену у часі (40 хвилин) відповідь на теоретичні питання. У разі дистанційної форми навчання екзамен проходить у	Тестові питання оцінюються: правильно/неправильно. Кількість питань – 10. Правильна відповідь оцінюється у 2 бали.	20

		тестовій формі через платформу Moodle.		
	Захист презентації	Презентація у програмі Power Point	Обсяг презентації – 12-15 слайдів. Захист презентації відбуватиметься на двох останніх заняттях. 20-18 – наявні всі вихідні умови завдання, представлені графічний вигляд та хід всіх розрахунків з кінцевим результатом, зазначена та обґрунтована правильна відповідь на нього; 17-14 – завдання розв'язано частково; виявлена менша кількість можливостей, загроз, сильних та слабких сторін, ніж передбачають умови середовища, є логічні та/або розрахункові помилки в ході розв'язання завдання; 13-10 – недостатньо чітка структура, аргументація положень має незавершений характер, розмита конкретика 9-5 – робота неповна, містить доатстньо кількість логічних та розрахункових помилок, правильна відповідь не визначена; 4-1 – робота представлена лише вихідними умовами та декількома базовими розрахунками.	20
	Усього за підсумковий семестровий контроль			40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Бабій О.Я. Посібник з фандрейзингу для бізнес-об'єднань: посібник. К.: 2017. 168 с.
2. Бабій О.Я. Фандрайзинг для новачків: з чого почати отримувати гранти для своєї громади. Фактор. 2017. №5. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2017/may/issue-5/article-27472.html>
3. Бабій О.Я., Петрик О.В., Скорохода М.Р. Гранти 2017. Каталог донорських організацій: навч.-практичний посібник. Бурштин: Клуб сталого бізнесу, 2017. 89 с.
4. Боголіб Т. М. Освітній та науковий фандрайзинг в Україні. Наукові праці Донецького національного технічного університету. Сер.: Економічна. 2014. № 5. С. 11-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdntu_ekon_2014_5_4
5. Боднарчук І. Фандрайзинг як система пошуку джерел фінансування для громадських організацій: український та зарубіжний досвід. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2014/fandrajzynyh-yak-systema-poshuku-dzherel-finansuvannyadlya-hromadskiyh-orhanizatsij-ukrajinskyj-ta-zarubizhnyj-dosvid/>
6. Волосович С. В., Василенко А. В. Краудфандінг як інноваційний метод фінансування проєктів. Modern Economics. 2017. №4. С.13-19.
7. Дзуліт З. П., Стасів Н. В., Моторнюк У. І. Джерела фінансування фандрайзингу та пріоритетні напрями його реалізації в Україні. Вісник Національного університету «Львівська

політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2018. № 899. С. 85-90.

8. Кобзарев О. Фандрейзинг: навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 84 с.

9. Козак В. Фандрайзинг як інструмент розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018. Вип. 3(38). С. 131-141.

10. Кулініч О.В., Ткачов Д.С. Соціальне проектування та грантрайтинг. Х.: Управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів, 2018. 42 с.

11. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Перспективи використання фандрайзингу для розвитку об'єднаних територіальних громад. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. «Економічні науки». Херсон, 2016. Вип. 21, ч. 2. С. 34-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2016_21%282%29_10

12. Огородник В. О. Фандрайзинг – інструмент активізації соціальновідповідальної взаємодії суб'єктів суспільних відносин. Економіка і організація управління. 2014. №1 (17) 2(18). С. 197-201.

13. Основи грантрайтингу та управління проєктами в публічній сфері: метод. рек. для органів влади та недерж. орг-цій / В.В. Белявцева та ін.; за заг. ред. О.В. Кулініча. Харків: Золоті сторінки, 2017. 148 с.

14. Патерук Н. Фандрайзинг: як і де залучати ресурси громадським організаціям. 2018. URL: <https://www.prostir.ua/?kb=fandrajzinh-yak-i-de-zaluchatyresursy-hromadskym-orhanizatsiyam>

15. Соколовська В. В. Сутність та перспективи розвитку в Україні фандрайзингу. Ефективна економіка. 2015. №9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2015/68.pdf

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА

16. Іващенко А. І., Поліщук Є. А., Діба О. М. Перспективи розвитку краудфандингу в Україні як інструменту залучення коштів для підприємств малого та середнього бізнесу. Інвестиції: практика та досвід. 2016. №21. С. 34-39. Грушко В.І., Наконечна О.С., Чумаченко О.Г. Національні фінанси: підручник. К. : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. 660 с.

17. Соколова А.М. Механізм управління фандрайзинговою діяльністю організацій громадянського суспільства: сутність та структура. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2016. № 2 (74). С. 108-115.

18. Соломянюк Н.М. Фандрайзинг як технологія реалізації соціального плану маркетингу. Економічний форум. 2014. №3. С. 195-202. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_3_31

19. Створення та управління ендавментами в Україні. К. 2014. 76 с. URL: <https://issuu.com/dhrpraxis/docs/endowment/8?e=9550137/9359229>

20. Управління проєктами: процеси планування проєктних дій: підручник / Чумаченко І.В., Морозов В.В., Доценко Н.В., Чередниченко А.М. К.: КРОК, 2014. 673 с

21. Чернявська О. В., Соколова А. М. Фандрайзинг: навч. посіб. 2-е вид., з доопрац. та допов. К.: Алерта, 2015. 272 с.

22. Kuzmin O. Crowdfunding: essence, value and typology. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2016. No 2. pp. 170-180.

23. Lake R. Angel Investing vs. Crowdfunding: How to Raise Money for Your Startup?. 2016. URL: <https://www.investopedia.com/articles/investing/010416/angelinvesting-vs-crowdfunding-how-raise-money-your-startup.asp>.

24. Toal R. Fundraising Essentials: Creating the perfect fundraising mix for your NGO URL: <http://www.fundsforngos.org/free-resources-for-ngos/fundraising-essentialscreating-perfect-fundraising-mix-ngo/>.

25. Uholkova O., Reverenda N. The key features of crowdfunding and the role of business incubators in its development. ECONOMICS: time realities. 2018. No 4(38). pp. 76-82.

26. Why fundraising should be central to your CSR Strategy? 2014. URL:

<http://blog.justgiving.com/why-fundraising-should-be-central-to-your-corporate-social-responsibility-strategy>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. За рік фандрейзингова платформа United24 збрала понад 325 млн дол. Внесків. URL: <https://www.president.gov.ua/news/za-rik-fandrejzingova-platforma-united24-zibrala-ponad-325-m-82697>

2. В Україні запущена інформаційна платформа з фандрейзингу та грантрайтингу. URL: <https://www.prostir.ua/?news=v-ukrajini-zapuschena-informatsijna-platforma-z-fandrejzynhu-ta-hrantrajtnhu>

3. Фандрейзинг під час війни: де шукати гроші на культурні та креативні проекти. URL: <https://vctr.media/ua/fandrejzyng-pid-chas-vijny-de-shukaty-groshi-na-kulturni-ta-kreatyvni-proyekty-149896/>

4. Гранти_консультації_навчання_актуальні в вересні-жовтні 2023. URL: <https://era-ukraine.org.ua/grant-proposals/>